

Turbulenssi jatkuu

4 Mätämunan
paluu

6 Finanssikriisi
– kenen on
vastuu?

8 Suomen
ulkopolitiikan
suunnanmuutos

%Hiekanjyvät			
SUOMEN ATTACIN JÄSENLEHTI		Numero 4/2008	www.attac.fi
TÄSSÄ NUMEROSSA		PÄÄKIRJOITUS	
2 Pääkirjoitus: Impivaaran ja toisenlaisen maailman välissä		Hiekanjyviä, toivonkipinöitä	
3 Peruspalvelut kaupan			
4 Mätämunan paluu			
5 Oopiumia kansalle			
6 Kuka kantaa vastuun finanssikriisistä?			
7 Suuri puu rytisee kovemmin			
8 Mikä vesitti ulkopolitiikan uuden suunnan?			
9 Kuluttamalla finanssikriisiin yli?			
10 Yksityiset voitot, yhteiset tappiot?			
11 Taloustieteen synkkyys ja yhteiskunnallinen lohduttomuus		Attacin koulutuspäivät 17. – 19.10.2008	
12 Attac ry:n kysely: Kuntavaalien ehdokkaat vastustivat kuntien hankintoja vastuuttomilta yrityksiltä			

%		Hiekanjyviä, toivonkipinöitä		TÄLLÄ PALSTALLA KERROTAAN HYVISTÄ UUTISISTA.		KOONNUT Anita Kelles-Viitanen	
---	--	------------------------------	--	--	--	-------------------------------	--

Ecuadorin hallitus tiukkana

Ecuadorin hallitus on 14. marraskuuta asettunut vastustamaan lainoitustaan ja julistanut sille annetun lainan laittomaksi. Se lykkää lainanmaksua perustamalla kriittisen tarkastusryhmän selvittämään velanmaksua ja sen ehtoja.

Hallitus lykkää 30,6 miljoonan dollarin koronmaksua (vuonna 2012 lankeavasta velkakirjasta). Se maksaa 1 250 miljoonan lainastaan joka vuosi 12 prosenttia korkoa.

Ihmisoikeusvaikutuksia kontrolloitava

YK:n ihmisoikeuksien ja monikansallisen kaupan erikoisraportoija korostaa 27.10.2008 antamassaan lausunnossa, että monikansallisten yhtiöiden, alkuperäiskansojen, työntekijöiden ja ammattiyhdistysliikkeen välillä on syntynyt uusi yhteisymmärrys siitä, että on välttämätöntä kontrolloida kaupan ja finanssimarkkinoiden haitallisia seurauksia ihmisoikeuksille.

YK ryhtyykin valmistelemaan sitovampaa ohjeistusta kaupan ihmisoikeusvaikutusten kontrolloimiseksi.

Lisätietoja: <http://www.reports-and-materials.org/Ruggie-statement-UN-General-Assembly-27-Oct-2008.pdf>

Yksityiset eläkerahastot halutaan kansallistaa

Argentiinan presidentti **Cristina Fernandez** on hyväksynyt uuden lain, joka kansallistaa Argentiinan kymmenen yksityistä eläkerahastoa. Valtio pyrkii suojelemaan noin 30 miljardin dollarin eläkevarat globaalien markkinoiden kaaokselta.

Se myös katsoo yksityistämisen epäonnistuneen. Yhtenä ongelmana on ollut minimieläketason puuttuminen. Yksityisrahastoilta on myös puuttunut laajan kansan kannatus.

Numero 4/2008

Mikko Sauli

Impivaaran ja toisenlaisen maailman välissä

Attac on kosmopoliitti liike. Pääomalla ei ole isänmaata, joten miksi meillä pitäisi olla? Maailman sosiaalifoorumin kautta olemme yhdessä muiden liikkeiden ja järjestöjen kanssa olleet rakentamassa ensimmäistä yritystä aidosti globaalin poliittisen identiteetin muodostamiseksi.

Tavallinen osallistuja saa foorumista joko kaoottisen kauhureaktion tai myönteisen kokemuksen mukanaolosta aidosti globaalissa poliittisessa liikkeessä. Toivo toisenlaisesta maailmasta ei ole pienin yhteinen nimittäjä vaan aidosti kantava voima. Siihen foorumin moninaisuus tarjoaa erilaisia sisältöjä, mutta niitä tärkeämpää on toivo itse. Se yhdistää liikettä yli poliittisten ristiriitojen.

Poliittinen mielikuvitus ei kuitenkaan aina kuki liikkeessä. Muualta tarjotut poliittiset tilat tahtovat usein saada yliotteen. Näin tapahtuu erityisesti Euroopassa. Esi-merkiksi Euroopan Attac-verkosto on liian Eurooppa-keskeinen. Linkki muuhun maailman on viime aikoihin saakka ollut sangen ohut. Verkostossa toimitaan hyvin reaktiivisesti suhteessa kulloisiinkin Euroopan isien kotkokuksiin.

Euroopan sosiaalifoorumi (ESF) puolestaan otti merkittävän askelen, kun Malmön suurmielenosoituksessa syyskuussa marsittiin toisenlaisen maailman – ei siis Euroopan – puolesta. Moni nimittäisi tätä pieneksi yksityiskohdaksi, mutta nimenomaan tällaisiin yksityiskohtiin liittyy suuria intohimoja.

ESF:a vaivasi pitkään voimakas Eurooppakeskeisyys. Se oli jopa haluton kunnolliseen dialogiin Maailman sosiaalifoorumin kanssa. Aika näyttää, jääkö Malmön symbolinen harppaus pysyväksi. Toivoa sopisi, sillä Eurooppa-keskustelujen taustalla väijyy vaaroja, joita ei kansallisvaltioiden maailmassa aina ole helppo tunnistaa.

Ongelma, jota Eurooppa-intoilijat eivät hahmota, on nationalismi. Minusta altermondialistinen liike lakkaa olemasta kiinnostava, jos sen keskeisimmäksi tavoitteeksi nousee uuden eurooppalaisen nationalismin luominen. Nationalismi on jo nykyisellään ongelma aidosti globaalien muutosten toteuttamisessa. On hyvin hankala esittää poliittisia vaatimuksia kansallisvaltioiden ulkopuolella.

Nationalismi kummittelee myös eurooppalaisessa yhteistyössä. Monet ovat kokeneet turhautumisen hetkiä eurooppalaisissa kokouksissa, kun ihmiset eivät kykene katsomaan kansallisen todellisuutensa yli vaan yrittävät ajaa sieltä kumpuavia vaatimuksia koko eurooppalaisen liikkeen asialistoille.

Nationalismi on edelleen keskeinen politiikan legitimaatioväline. Suomen kansallinen selviytymistarina maailmanhistorian ajopuuna on nykyisellään muuntunut Oy Suomi Ab:n ajopuutarinaksi globaaleilla markkinoilla. Nationalismista kumpuava ”kansallinen selviytyminen” oikeuttaa uusliberaalin ohjelman toteuttamista Suomessa.

Eurooppalaisuus on toki askel eteenpäin suhteessa kansallisvaltioihin. Se ei kuitenkaan saa olla päämäärä itsessään. Valtiot ja alueelliset rakennelmat ovat välineitä, eivät itseisarvoja.

Ajopuuteoreetikkojen lempipoliitikko **Paasikivi** sanoi joskus, että tosiasioiden tunustaminen on kaiken viisauden alku. Brasilian liittovaltion palveluksessa oleva tuttava tunnusti tosiasioita seuraavasti: ”En pidä liittovaltiosta. On olemassa kaksi luonnollista politiikanteon tasoa. Ne ovat kaupunki ja maailma.”

On vielä muistettava, että Brasilian portugalissa ei ole kuin yksi sana, ”cidade”, kuvaamaan kaikkia asutusmuotoja kylistä metropoleihin. Odotan innolla, että altermondialistisesta liikkeestä löytyisi uskallusta samankaltaisten ajatusten esittämiseen

Laki vaatii vielä parlamentin hyväksynnän, mutta Fernandezia tukevalla puolueella on siellä enemmistö, joten ongelmia ei pitäisi ilmetä.

Alkuperäiskansojen oikeudet ja ilmaston suojele

Jeffrey Hatcher on Maailman Pankille tekemässään tutkimuksessa todennut, että ilmaston suojelemisen kannalta on tehokkaampaa vahvistaa alkuperäiskansoja ja heidän oikeuksiaan. Hän haastaa YK:n tukeman REDD (Reduced Emissions from Deforestation and Forest Degradation) -ympäristö-rahaston ja väittää, että alkuperäiskansojen oikeuksien tukeminen tulee myös halvemmaksi.

Maailmanpankki on arvioinut, että alkuperäiskansojen hallussa on 22 prosenttia maailman maavaroista ja 11 prosenttia metsistä, ja usein ne ovat ilmaston ja luonnon monimuotoisuuden kannalta kriittisillä alueilla.

Lisätietoja: <http://www.guardian.co.uk/environment/2008/oct/17/forests-endangeredhabitats>

Post-autistinen ekonomia-liike

Aika on kypsä talouden pluralismille eli eri talousteorioille, jotka haastavat uusklassisen eli uusliberalistisen taloustieteen. Yksi haastajista on PAE eli post-autistinen ekonomia-liike. Se vaatii taloutta luopumaan yltiöindividualistisesta itsekeskeisyydestä, mihin autismi-sana viittaa. Toinen ryhmä kulkee nimellä uusi ekonomistinen liike.

Lisätietoja liikkeistä: www.neweconomics.org ja www.altruists.org

Peruspalvelut kaupan

Palvelusetelit vaarantavat terveyspalveluiden saatavuuden etenkin syrjäseudulla. Niiden käytön lisääminen voi pahimmassa tapauksessa jättää kunnat markkinoiden armoille ja tulla lopulta veronmaksajille vielä kalliiksi.

Valtaosa suomalaisista suhtautuu kielteisesti palveluiden yksityistämiseen, ja niin näyttää ajattelevan myös kuntapäätäjien enemmistö. ”Pohjoismainen malli”, joka perustuu verovaroin tuotettuihin tasa-arvoisiin palveluihin, kuuluu suomalaisen politiikan perushokemiin.

Samaan aikaan väestön enemmistö kuitenkin kannattaa palvelusetelien käyttöön-ottoa. Attacin kunnallisvaalikyselyssä myös ehdokkaiden selvä enemmistö kannatti palvelusetelitä. Palvelusetelin uskotaan säilyttävän yhteiskunnan järjestämät palvelut ja lisäävän yksilön valinnanmahdollisuuksia.

Suomalaisen terveydenhuollon keskeinen ongelma on kuitenkin liian pienet resurssit, ja tätä epäkohtaa ei palvelusetelillä voida ratkaista. On hyvä muistaa, että Euroopan unionissa vain kaksi maata käyttää Suomea vähemmän rahaa terveyspalveluihin. Mikäli Suomi käyttäisi terveyspalveluihin edes EU:n keskiarvon verran rahaa, olisivat ne maailman huippua.

Yksityistä lääkäribisnestä tuetaan voimakkaasti

Suomessa tuetaan jo nyt yksityisiä terveyspalveluita mittavalla kelakorvaus- ja työterveysjärjestelmällä. Näiden lisäksi verojärjestelmä tukee lääkärien siirtymistä yksityispuolelle. Yksityislääkäri voi ottaa tulonsa pienen veroprosentin pääomatuloina, sen sijaan että maksaisi korkeampia progressiivisia veroja.

Uusliberalistinen usko tehokkuuden automaattiseen lisääntymiseen kilpailua ja yksityispalveluita lisäämällä perustuu hyvin vähäiseen näyttöön. Suomessakin yksityispuoli on järjestänyt joitakin rutiinileikkauksia julkista sektoria halvemmalla. Yksityispuoli ei kuitenkaan suostu eikä pysty ottamaan kontolleen vaikeampien sairauksien hoitoa.

Kävin uuden kotikaupunkini Vantaan terveyspäivystyksessä Peijaksessa, joka on ulkoistettu yksityiselle yritykselle. Vastaanotossa minua kehoitettiin menemään jonnekin ”oikealle yksityiselle” koska heillä on niin pitkät jonot. Lopulta sain lääkettä, ja neuvon olla tulematta uudelleen. Palvelu ei todellakaan ole laadukasta, ja se on jopa kalliimpaa kuin se olisi omana työnä. Myös vanhassa kotikaupungissani Porvoossa yksityistetty terveysasema maksoi enemmän kuin kunnan oma.

Mitä suurempi osa palveluista siirtyy yksityispuolelle, sitä kalliimmaksi palvelu tulee. Kun julkinen sektori ei enää pysty tarjoamaan vaihtoehtoa yrityksille, nämä voivat käytännössä sanella hinnat. Räikeimmillään kustannukset ovat nousseet Yhdysvalloissa, jossa terveyspalvelut vievät jopa 15 prosent-

tia bruttokansantuotteesta. Suomi käyttää tästä vain puolet.

Palvelusetelijärjestelmän kannattajien enemmistö on vielä tasa-arvoa korostavalla linjalla. He haluavat sellaisia palvelusetelitä, joiden taso riittää yksityispalveluiden ostamiseen. Näin ihmiset olisivat tasavertaisessa asemassa tulostasostaan riippumatta.

Palvelusetelijärjestelmä tulisi kuitenkin nostamaan kokonaiskustannuksia. Kun toinen puoli harjoitettua uusliberalistista politiikkaa on ollut verojen jatkuva alentaminen, johtaisivat palvelusetelit samaan kuin monissa muissa maissa: palvelusetelillä saisi vain välttävimmän b-luokan palvelun, jos sitäkään, ja maksamalla itse lisää päälle saisi kunnollista palvelua.

Uudessa mallissa vähän voittajia

Suomi on laaja ja harvaan asuttu maa, joten suurimmassa osassa maata terveyspalvelumarkkinoita ei edes pääse syntymään. Kasvukeskusten ulkopuolella uusi järjestelmä nostaisi kustannuksia entisestään, kun julkisen sektorin käytössä olisi yhä vähemmän lääkäreitä. Kasvukeskustenkin pienituloiset joutuisivat b-luokan kansalaisiksi, ja keskituloisten maksuosuus nousisi merkittävästi. Voittajia uudessa mallissa olisi hyvin vähän.

Palvelusetelijärjestelmä myös kaventaa demokratiaa merkittävästi. Kun tähän asti ihmiset ovat äänestäneet edustajiaan järjestämään heille palveluja ja päättämään niiden tasosta, muuttaa palvelusetelijärjestelmä kuntaorganisaatiota yhä enemmän ostopalveluorganisaatioksi, joka ei edes halutessaan pysty vaikuttamaan palvelun sisältöihin.

Teoriassa kunnat voivat määritellä vaadittavan palvelutason, mutta jos niillä ei ole mahdollisuutta valvoa sitä, tai jos kunta ei enää itse pysty luomaan omaa vaihtoehtoaan, joutuu kunta täysin markkinoiden armoille.

Terveyspalveluiden ongelma on myös se, ettei asiakas voi todella tietää minkä laatuista palvelu lopulta on. Sen takiahan ihminen menee lääkäriin, että lääkäri tietää mitä pitää tehdä. Jos ala alkaa toimia bisnespohjalta, voi lääkäri joko teettää turhia kokeita, tai vaikka rahastaa tyhjäästä. Tästäkin on muuten esimerkkejä Euroopan unionin sisältä. Onko kunnilla varaa sitten luoda uusi byrokratia suojelemaan ihmisiä lääkärfirmoilta?

Helpointa, halvinta ja luotettavinta olisi poistaa tuet yksityiseltä lääkäritoiminnalta ja pitää se demokraattisissa käsissä. Yhä jatkuva yksityistäminen perustuu puhtaasti uusliberalismiuskoon, joka pitää pysäyttää, ennen kuin se tulee liian kalliiksi. %

Kirjoittaja on Attacin hallituksen jäsen ja Vantaan kaupunginvaltuutettu.

TEKSTI Lauri Holappa

Mätämunan paluu

Finanssikriisin jälkeen on kuultu lukuisia puheenvuoroja, joissa on taivasteltu uusliberalismin päättymistä. Valitettavasti riemu on ollut ennenaikaista. Paul Volcker on täällä taas.

Yhdysvaltain tuleva presidentti **Barack Obama** nimesi 26.11. **Paul Volckerin** uuden talouspoliittisen neuvonantajryhmänsä johtoon. Valtamediaassa nimitys uutisoitiin lyhyesti. Palstamillimetreissä se jäi uuden ulkoministerivalinnan jalkoihin. Valtamediaa tuntui kiinnostavan ainoastaan 81-vuotiaan Volckerin korkea ikä ja mittava CV.

Volckerin valinta kertoo kuitenkin myös muusta kuin siitä, että Obaman uudessa hallinnossa arvostetaan kokemusta. Ennen kaikkea valinta kertoo siitä, että Suurta Muutosta ei ole luvassa. Guantanamo saatetaan sulkea, mutta talouspoliittinen ideologia ei ole muuttumassa Washingtonissa. Päinvastoin.

Keynesin tappaja

Jos pitäisi valita yksi ihminen, joka on eniten edistänyt maailman uusliberalisaatiota, oma valintani osuisi Volckeriin. On suorastaan hämmästyttävää, kuinka yksi ihminen on onnistunut elämänsä aikana saamaan niin paljon tuhoa aikaan.

Paul Volcker aloitti 1950-luvun alussa uransa Yhdysvaltain keskuspankissa Fedissä, josta hän kuitenkin siirtyi vain muutaman vuoden työskentelyn jälkeen rahoitusjätti J. P. Morganin palvelukseen. J. P. Morganin tytäryhtiön Chase Manhattanin apulaisjohtajaksi edennyt Volcker houkuteltiin kuitenkin takaisin valtion palvelukseen vuonna 1969, kun republikaanipresidentti **Richard Nixon** nimesi hänet apulaisvaltiovarainministerikseen.

Nixonin hallinnossa Volckerin tehtäväksi annettiin ajaa alas toisen maailmansodan jälkeen luotu Bretton Woods -järjestelmä. Kiinteisiin valuuttakursseihin ja pääomakontrolleihin perustunut järjestelmä oli taannut mahdollisuudet keynesiläiseen talouspolitiikkaan ja hyvinvointivaltioiden rakentamiseen.

Ajat Washingtonissa olivat kuitenkin muuttumassa. Yhdysvallat oli kyllästynyt kiinteiden valuuttakurssien järjestelmään. Dollarin kultasidos esti maata velkaantumasta holtittomasti, koska kaikki liikkeelle lasketut dollarit oli voitava vaihtaa kiinteällä kurssilla kultaan. Nixonin hallinto näki kelluvien valuuttakurssien järjestelmässä mahdollisuuden vahvistaa Yhdysvaltain ylivaltaa, kun ainoata maailmanvaluuttaa pystyttiin

sylkemään reservi- ja kauppavaluutaksi lähes loputtomasti.

Toisaalta amerikkalainen elinkeinoelämä oli aloittanut aggressiivisen hyökkäyksen **Keynesin** oppeja vastaan. Uudeksi arkivii-saudeksi nousi **Milton Friedmanin** monetarismi, jonka mukaan valuuttakurssien ja pääomaliikkeiden säätely johtaa ainoastaan pitkän aikavälin inflaatiokriisiin ja talouskasvun stagnoitumiseen.

Volcker oli virassaan tehokas. Jo vuonna 1971 Yhdysvallat hajotti Bretton Woods -järjestelmän irrottamalla dollarin kultasidoksesta. Seuraavina vuosina Euroopan maat vaativat Ranskan johdolla paluuta pääomakontrolleihin ja kiinteisiin valuuttakursseihin. Volcker ei kuitenkaan antanut neuvotteluissa periksi, ja jo vuonna 1976 maailman uusi finanssiarkkitehtuuri virallistettiin Jamaikan konferenssissa.

Sokkihoitaja

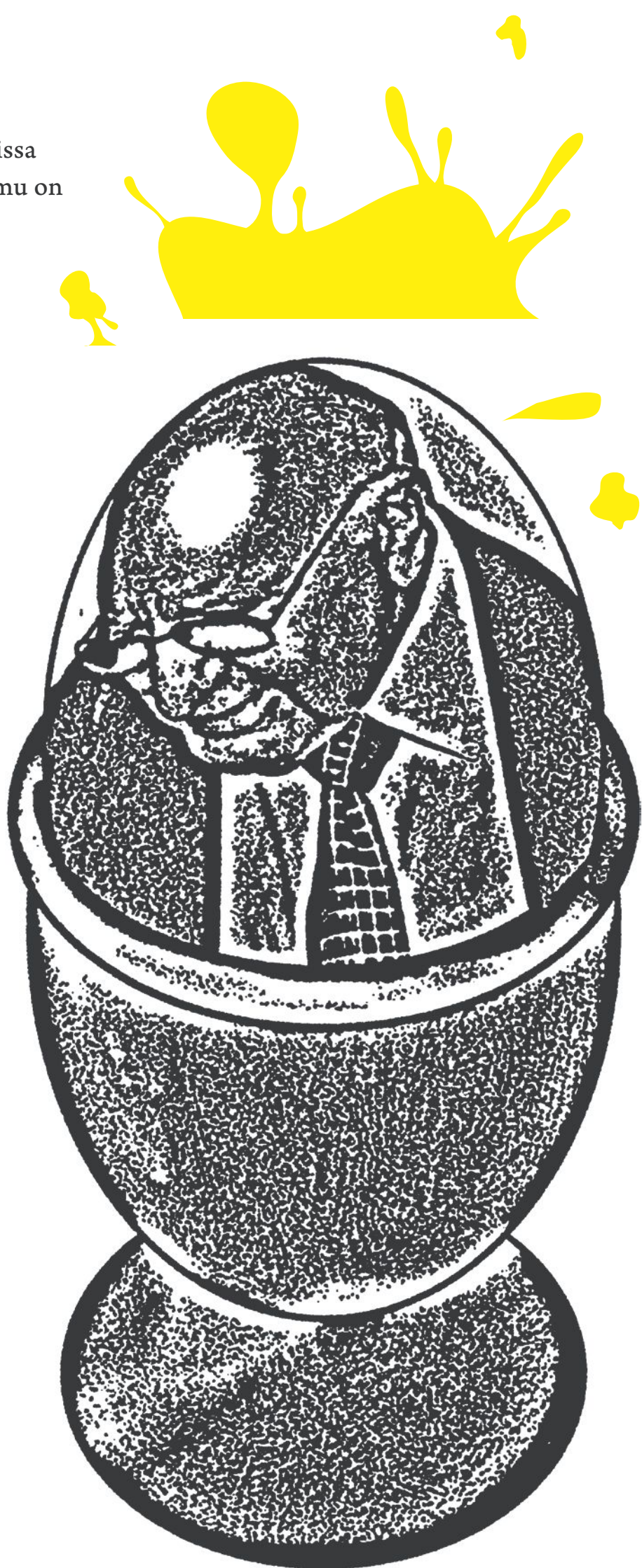
Valtiovarainministeriöstä Volckerin matka jatkui takaisin Yhdysvaltain keskuspankkiin, jonka pääjohtajaksi presidentti **Jimmy Carter** nimesi Volckerin vuonna 1979. Viimeistään tästä hetkestä alkaen maailmassa alettiin toteuttaa uusliberaalia talouspolitiikkaa.

Piinkovana monetaristina Volcker oli huolestunut Yhdysvaltain korkeasta inflaatioasteesta. Tuolloin Volcker päätti itsenäisesti tehdä täyskäännöksen Yhdysvaltain talouspolitiikassa. Hän käynnisti rahapolitiittisen operation, jota on myöhemmin alettu nimittää Volcker-sokiksi.

Vain kaksi kuukautta virkaanastumisensa jälkeen Volcker korotti rajusti ohjauskorkoa. Nimelliskorko nostettiin 20 prosentin tuntumaan. Reaalikorot nousivat alle miinus kolmesta prosentista lähes yhdeksään prosenttiin.

Volcker-sokin vaikutukset olivat mullistavia Yhdysvalloissa. Investoinnit maassa pysähtyivät kuin seinään, ja maa vajosi nopeasti syvimpään taantumaa sitten suuren laman. Työttömyysaste kohosi Yhdysvalloissa ennätyksellisiin lukuihin ja talouskasvu hidastui.

Ronald Reaganin kaudella uudelleen Fedin johtoon valittu Volcker päätti puskea läpi rakennesopeutusohjelman, jolla maan työllisyystilannetta yritettiin parantaa. Korkotaso pidettiin edelleen korkealla, joten yri-

tysten palkanmaksuvara painui minimiin. Samalla Reagan toteutti koordinoituja hyökkäyksiä ay-liikettä vastaan.

Työntekijäosapuolen oli lopulta alennuttava sisäiseen devalvaatioon eli palkkojen heikennyksiin. Maan minimipalkkataso oli pitkään vapaassa pudotuksessa ja reaalian-siot heikkenivät jatkuvasti. Näillä ”rakenteellisilla uudistuksilla” työttömyysaste saatiin pikkuhiljaa alentumaan.

Volckerin uusliberaalia sokkiohjelmaa ryhdyttiin pian kopioimaan myös Eurooppaan. Tämän myötä rakenneuudistuksista, luonnollisesta työttömyystasosta sekä hintavakaudesta tuli iskulauseita myös vanhalle mantereelle – ja jo pian myös muualle.

Volcker-sokin vaikutukset eivät kuitenkaan rajoittuneet ainoastaan keynesiläisyyden lopulliseen nujertamiseen, palkkojen huonontamiseen ja hyvinvointivaltioiden alasajoon. Siitä seurasi vielä suurempaa kärsimystä, jopa kuolemaa.

Koska kehitysmaiden velka 70- ja 80-lukujen vaihteessa oli pääasiallisesti dollarimääräistä, nousivat velanhoitokustannukset dramaattisesti korkotason kohoamisen myötä. Kun vielä dollari vahvistui samanaikaisesti, kävi ilmeiseksi, että kehitysmaat eivät selviäisi velkataakoistaan.

Monet maat eivät pystyneet maksamaan edes lainojen korkomenoja, joten velkakuormat kasvoivat entisestään. Volcker-sokki muun muassa nosti Brasilian velkataakan 50 miljardista dollarista sataan miljardiin. Nigerian velka yli kolminkertaistui yhdeksästä miljardista 29 miljardiin.

Vaikka kehitysmaiden velkakriisin seuraukset ovat olleet katastrofaalisia, tämä ei estänyt muutosta lupaavaa Obamaa nimitämään Volckeria talousneuvonantajryhmänsä johtoon. Toisaalta nimitys ei tullut yllätyksenä. Volcker oli presidentinvaalikampanjan aikana näkyvästi tukemassa Obamaa.

Obaman kampanjan talouspoliittisen työryhmän johtajana toiminut **Jason Furman** on kertonut, että uudella presidentillä on vakioikysymys talouspolitiittisissa keskusteluissa:

”Mitä mieltä Paul Volcker on?” %

Kirjoittaja työskentelee tutkimusavustajana Helsingin yliopiston yleisen valtio-opin laitoksella.

TEKSTI Christer Lindholm

Oopiumia kansalle

Miten on selitettävissä amerikkalaisten, myös keskiluokkaan kuuluvien raju velkaistuminen? Entä miksi keskuspankki on niin pitkään passiivisena seurannut sivusta pankkien holtitonta lainanantoa?

Maailmantaloutta ravistelevaa talouskriisiä ja sen syitä on jo ehditty analysoida halki, poikki ja pinoon. Nämä analyysit ovat myös tuottaneet melkoisen määrän johtopäätöksiä, niin oikeita kuin väriäkin. Kahteen ratkaisevan tärkeään kysymykseen - joita niin sanotussa julkisessa keskustelussa ei ole edes tohdittu esittää - ei kuitenkaan vielä ole löytynyt tyhjentävää vastausta.

Ensimmäinen näistä kysymyksistä koskee Yhdysvaltain lainamarkkinoiden kysyntäpuolta. Miten on mahdollista, että maailman rikkaimpiin kuuluvassa maassa kotitalouksien nettosäästöt ovat jo pitkään olleet pakkasen puolella? Ja miten on mahdollista, että samassa ”mahdollisuuksien maassa” keskiluokkakin on joutunut käyttämään asuntonsa vakuutena niin sanotuille toisille asuntolainoille (”second mortgages”) pystyäkseen rahoittamaan kulutustaan?

Toinen kysymys koskee amerikkalaisen rahapolitiikan lähes käsittämättömää hölläkätisyyttä kriisiä edeltäneen, velkarahoitteisen asuntobuumin aikana. Miten on mahdollista, että **Milton Friedmanin** tiukkaa rahapolitiikkaa korostavien oppien seuraajaksi tunnustautunut keskuspankinjohtaja, **Alan** ”legenda jo eläessään” **Greenspan** seurasi pankkien holtitonta lainanantoa ja asuntomarkkinoiden ylikuumenemista yhtä välinpitämättömänä kuin krikettiotteluun sattumalta eksynyt suomalainen kiekko-fani?

Vastaus ensimmäiseen kysymykseen löytyy siitä tosiasiasta, että Yhdysvaltain sinänsä kiistaton vauraus on jakautunut yhä epätasaisemmin siitä lähtien, kun talouspolitiikan suuntaa muutettiin 1970-luvun lopulla. Alimmissa tuloluokissa reaalitulot ovat joko heikentyneet tai polkeneet paikallaan vii-

”Kriisin myötä EU-eliitti on kääntänyt takkinsa täydellisesti.”

”Yhdysvaltain vauraus on jakautunut yhä epätasaisemmin 1970-luvun lopulta lähtien.”

meisten 30 vuoden aikana, ja Bushin valta-kausiksi rikkaita suosivine veronalennuksineen yhä suurempi osa keskituloisista joutui kokemaan saman kohtalon.

Vuosituhammen alun laskusuhdanteen ja nykyisen kriisin välisen muutaman ”hyvän vuoden” aikana ainoastaan kaikkein suurituloisimmat pystyivät enää kasvattamaan reaaliensioitaan. Vuonna 2006 rikkaimman prosentin osuus kansantulosta olikin suurimmillaan lähes 80 vuoteen, eli sitten ennen vuoden 1929 pörssiromahdusta.

Monet amerikkalaiset ovat toki joutuneet sopeutumaan ostovoiman heikkenemiseen tinki-mällä kulutuksestaan. Tämä koskee erityisesti niitä ”rakennemuutoksen” uhreja, jotka teollisuuden massiivisen maastamuuton yhteydessä ovat joutuneet vaihtamaan hyväpalkkaiset teolliset työpaikkansa palvelusektorin alipalkattuihin ”paskaduuneihin”.

Vieläkin useammat ovat kuitenkin yrittäneet pitää kulutuskulisseja pystyssä kasvavan velkataakan voimin. Näille lukuisille amerikkalaisille halpakorkoisista ja helposti saatavista luotoista on tullut se oopiumi, jonka vaikutuksen alaisena voi kuvitella elävänsä sitä amerikkalaista unelmaa, joka todellisuudessa on enää harvojen herkkua.

Samalla löytyykin vastaus myös toiseen kysymykseen: melkein parikymmentä vuotta keskuspankin johtajana toiminneen Greenspanin on täytynyt olla selvillä siitä, miten suuri merkitys halvan lainarahan saatavuudella on amerikkalaisten suuren enemmistön elintason kannalta.

Onhan keskuspankki Federal Reserve itse yrittänyt aktiivisesti peitellä asioiden todellista laitaa kikkailemalla inflaatiotilastojen kanssa. Federal Reserve käyttää nimittäin

virallisen inflaatiomittarinään niin sanottua ydininflaatiota, josta on siivottu pois energian ja elintarvikkeiden hinnat. Kuten tilastotemppuilun kriitikot ovat huomauttaneet, tämän jälkeen ei kuluttajahintaindeksiin paljon muuta jääkään kuin halvan työvoiman maissa tuotetut kulutushyödykkeet.

Keskuspankin passiivisuuden taustalta saattaa kuitenkin löytyä muita, huomattavasti synkempiä motiiveja kuin lisäajan ostaminen kysynnän riittämättömyyteen nääntymäisillään olevalle kapitalismille. Kylmä tosiasia nimittäin on, että velkainen työntekijä on myös nöyrä työntekijä. Kun velanmaksu nielee yhä suuremman osan rantaa työpaikkaansa osoittamalla joustamattomuutta, muutosvastarintaa tai -mikä pahinta - kiinnostusta ay-toimintaan.

Vaikka säädylisen palkan korvaaminen velkarahalla on edennyt Yhdysvalloissa kaik-

”Velkainen työntekijä on myös nöyrä työntekijä.”

kein pisimmälle, samansuuntainen kehitys on ollut nähtävissä muissakin rikkaissa teollisuusmaissa. Yhdysvaltain ”dynaaminen” talousmalli onkin juuri se esimerkki, jota EU:n poliittinen ja taloudellinen eliitti on yrittänyt tyrkyttää jäsenmaiden kansalaisille jo parinkymmenen vuoden ajan.

Kriisin myötä EU-eliitti on kääntänyt takkinsa täydellisesti: siinä missä vielä vähän aikaa sitten vannottiin kaikkivaltaiiden markkinoiden nimeen, peräänkuulutetaan nyt uusia pelisääntöjä koko maailmantaloudelle. Näin tehdessään nämä pikakäännynnaiset laskevat verbaalisen savuverhon, joka peittää alleen erään heidän kannaltaan varsin ikävän tosiasian. Nimittäin sen, ettei kyseessä suinkaan ole talouskriisi, vaan koko kapitalistisen järjestelmän kriisi - ja että uusien pelisääntöjen sijasta tarvitaankin kokonaan uusi peli. %

Kirjoittaja on taloustieteiden lehtori Åbo Akademiassa.

TEKSTI Ville-Pekka Sorsa
KUVITUS Heikki Rönkkö

Kuka kantaa vastuun finanssikriiseistä?

Pelkkä sääntelyn lisääminen ei riitä estämään finanssikriisejä. Tulevaisuudessa rahoitusmaailmalle on luotava täysin uudenlaiset ja ensimmäistä kertaa maailmanlaajuiset säännöt.

Käynnissä oleva lähes maailmanlaajuisen finanssikriisi on vain yksi viimeisen puolen vuosisadan lukuisista rahoitus- ja talouskriiseistä. Rahoituskriisien taustalta voidaan lähes aina löytää löyhää rahapolitiikkaa, ylivelkaantumista, uusia rahoitustapoja ja -innovaatiota, ylisuuria odotuksia sijoituksia kohtaan sekä huonoja liiketoimia. Pähkinäkuoressa ongelma on se, että rahoitusmaailma on paisunut liian suureksi, rahaa laitetaan huonoihin kohteisiin ja näiden ajautuessa kriisiin koko yhteiskunta ajautuu kriisiin.

Viime aikoina puhe on siirtynyt hyvin nopeasti kriisin syistä sen aiheuttaman taantuman elvyttämiseen. Tämän muutoksen suurin riski on siinä, että tehtyä politiikkaa arvioidaan elvyttämässä onnistumisen, ei kriisin itsensä perusteella. Jälkimmäinen on ilmiön toistuvuuden takia äärimmäisen tärkeää.

Käytännössä kaikki rikkaan pohjoisen pallonpuoliskon valtiot ovat päättäneet asettaa useita elämänaalueita eläkkeistä ja asumisesta jokapäiväisen rahaliikenteen hoitamiseen yksityisen rahoitusmaailman hoidettavaksi. Tämä on tarkoittanut merkittävää vallan siirtoa modernin rahoituksen piiriin, jonka lupauksena on tieteellisesti pätevän ja osavan toiminnan takaama tehokas ja turvallinen varainhoito. Kuten kriisit ja rahoitusalan

korkeat kustannukset osoittavat, tämä lupaus on ollut katteeton.

Rikkaiden maiden valtaapitävien ja rahoitusmaailman ammattilaisten toimia on kyseenalaistettu yllättävän vähän. Syntipukkien nimeämisen sijaan varsinaisia vastuunkantajia ei ole juuri löytynyt. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö kriisien vastuullisia tahoja voisi löytää. Jos oletamme, että jokaisen kriisin takana on vain joitain ”mätää omenia”, on osoitettava miksi jotkut omenat olivat mätää ja niiden annettiin mädäntyä. Jos taas oletetaan, että kriisit ovat osa markkinatalouden normaalia toimintaa, pitää kysyä kuka markkinatalouden normaalista toiminnasta on vastuussa.

Ketä siis voisi vaatia vastuuseen käynnissä olevasta kriisistä?

”Varakkaiden sosialismi”

Yksi mahdollisuus on tarkastella harjoitettua yhteiskuntapolitiikkaa, joka on paisuttanut rahoitusmarkkinoita. Yhdysvaltain korkotaso oli pitkään hyvin alhaista, mikä kannusti ottamaan lainaa kaikenlaisiin toimiin. Kulutusluotoista ja asunto-omistuksen lisäämisestä tuli keskeisimpiä pohjoisen pallonpuoliskon talouskasvun lähteitä viimeisen vuosikymmenen aikana. Rikkaiden

maiden eläkerahastot sekä Kiinan ja öljymaiden valtionrahastot pitivät huolta pääoman tarjonnasta.

Tässä mielessä vastuullisia tahoja löytyy kaikkialta, missä elämänaalueita on sidottu liiaksi rahoitusmarkkinoiden piiriin. Koska rahoitusmaailman muutokset vaikuttavat kaikkiin maailman maihin, voidaan tällaiset toimet estää vain globaalilla yhteiskuntapolitiikalla.

Kriisien toistuvuus antaa olettaa, että rahoituksen aiheuttamat ongelmat ovat osa talousjärjestelmän toimintaa. Ehkä oleellisin kysymys on se, miten rahoitusmaailmassa käytetään valtaa.

Markkinatalouden kannattajien ideologiaan on kuulunut ajatus siitä, että valtion tai minkään muun julkisen toimijan ei pitäisi osallistua markkinoille eli käyttää omistajavaltaa. Kriisit osoittavat, että ideologian toteutus on epäohdonmukaista. Kun

rahoitusmaailma anoo apua, valtiot rientävät apuun, koska yhdelläkään valtaapitävällä ei ole poliittisesti varaa päästää taloutta lamaan.

Tätä on Yhdysvalloissa kutsuttu osuvasti rikkaiden sosialismiksi. Nousukauden hyödyntänyt valtio antaa yrityksille ja laskukauden tappiot veronmaksajille. Tätä voidaan kutsua vaikkapa pragmaattiseksi uusliberalismiksi. Kun valtiokapitalismin oloissa toteutettu globaali markkinatalousideologia - tässä tapauksessa rahoitusmaailman valvonnan purkaminen ja valtion osallistumisen vähentäminen - ei enää toimi, vaihdetaan ideologia valtiotalousismiin, kunnes uusi nousukausi tulee. Demokratian kanssa tällä valtiotalousismilla ei tietenkään ole mitään tekemistä, koska valtiot eivät halua antaa kansalaisille mahdollisuutta vaikuttaa haltuunsa ottamien yritysten päätöksentekoon.

Päättäjät voidaan nostaa vastuuseen tästä

.....
Jos sokeasti jatkamme uskoa kriisien taustalla olevaan valtiopohjaiseen ja matemaattisperusteiseen sääntelyyn, on meidän tulevaisuudessakin hyväksyttävä aina vain suurempien romahduksien mahdollisuus ja rikkaiden sosialismi.
.....

ideologisesta epäohdonmukaisuudesta eli vaatia joko julkisten toimijoiden ja sitä kautta kansalaisten jatkuvaa osallistumista vallankäyttöön markkinoilla tai sitten olla pelastamatta pulaan joutuneet yritykset.

Miten rahoitusmarkkinoita valvotaan?

Mutta omistajuus on vain yksi vallankäytön muoto muiden joukossa. Sääntely taas muodostaa markkinatalouden muodolliset rakenteet, oli talous- tai ideologinen suhdanne mikä tahansa. Sääntely on keskeisin mekanismi, jolla valtaapitävät oikeuttavat ihmisten arkielämään kohdistuvan vallan antamista rahoitusmaailmalle. Siinä on kyse markkinoiden pelisäännöistä eli siitä, miten kauppaa käydään ja millä ehdoilla, miten toimintaa seurataan ja valvotaan, minkä arvoisia omistukset ja velat ovat kirjanpidossa, miten paljon toimijoiden täytyy pitää reservissään rahaa huonon päivän varalta sekä lukuisista muista lähinnä valtioiden asettamista säännöistä.

Viimeisen parin kuukauden ajan on vaadittu lisää sääntelyä finanssikriisien estämiseksi aivan kuten kymmenen vuotta sitten Aasian talouskriisin jälkihoidon yhteydessä. Mutta oliko käynnissä olevan finanssikriisin syy liian vähäinen sääntely?

Otetaan esimerkiksi sub-prime-lainat. Kolmenkymmenen vuoden mittaisen asuntolainojen myöntäminen kotitalouksille, joilla ei ollut tuloja, työpaikkoja tai säästöjä kuulostaa mahdottomalta sääntelystä riippumatta. Lainanannon liiketoiminnallinen perusta löytyi vuosikymmeniä kehityksestä ja sääntelijöiden hyväksymästä luottopisteitysjärjestelmästä, jossa riski ja tuotto yhdistettiin. Riskialttiimpien lainanottajien tuli maksaa lainastaan suurempaa korkoa, minkä uskottiin tuottavan runstaasti voittoa, mikäli vähemmän riskialttiit lainaajat pystyivät maksamaan lainojaan ja takuuna olleiden asuntojen arvo pysyisi vähintään ennallaan. Saatavista tehtiin arvopapereita ja myytiin markkinoilla eteenpäin muiden arvopapereiden kanssa niputettuna.

Kysyntää nipoille riitti pausineiden rahoitusmarkkinoiden etsiessä jatkuvasti uusia sijoituskohteita. Nousukauden optimismin ansiosta nippuihin sisältyvä riski aliarvioitiin. Kun maksuhäiriöt alkoivat tulla esiin, ”kuumien perunoiden” eli sub-prime velkakirjojen viimeiset ostajat tekivät tappiot, mutta myös kaikki välikädet joutuivat haallimaan käteistä heikentyneiden taseidensa takia.

Joissain kohdin sääntely toki petti. Lyhyen aikavälin koroilla tapahtunut lainojen myöntäminen ei olisi ollut kirjanpitosäännösten tasevaatimusten mukaan mahdollista, minkä vuoksi saatavista tehtiin omistuksia veroparatiisiyhtiöiden kautta. Rahoitusalan vakavaraisuusvaatimukset taas eivät koske hedge-rahastoja ja monia muita toimijoita, joten ne eivät olleet varautuneita suhdanteen käännökseen. Myös valvonta oli puutteellista. Ilman uusia sitovia globaaleja kirjanpitosäännöksiä ja valvontamekanismeja sekä veroparatiisien poistamista rahoitusmaailman vakauden sääntely ei ole mahdollista.

Sääntely ei ratkaise kaikkea

Sääntelyn piikkiin ei silti voi laittaa kaikkea. Rahoitusmaailman ongelmalliset toimintatavat perustuvat tiettyyn kulttuuriin, johon myös sääntelytoimet perustuvat. Yllä kuvattu

subprime-rahoitusprosessi ei olisi ollut mahdollinen ilman hyvin tarkkaa laskeskelua sen jokaisessa vaiheessa. Kriisin syntipukeiksi on nostettu muun muassa luottoreitit, jotka kriitikoiden mukaan antoivat liian hyvät riskiluokitukset sub-prime-velkakirjanipuille.

Mikäli näillä perusteilla halutaan syyllistää joitain toimijoita, syylliseksi nousee koko rahoitusmaailma oppeineen, toimintatapoineen ja ihmisineen. Koko moderni rahoitus nimittäin perustuu matemaattiseen riskienhallintaan, jonka virheistä syntipukkeja on syytetty. Ongelma ei ole siinä, että jotkut ovat laskelmoineet yksittäisiä toimia huonosti, vaan siinä, että laskelmoinnilla ei ykinkertaisesti voida tavoittaa oleellisia asioita.

Kun yksi lenkki pitkästä rahoitusketjusta katkeaa, se heijastuu koko ketjuun. Usko siihen, että riskiä voidaan hallita prosessin jokaisessa kohdassa vain lisää koko prosessin riskialttiutta. Rahoituspäästöjen tekemisen sääntely perustuu käytännössä katsoen joko yksittäisiin toimiin tai yritysten kokonaisriskialttiuteen, ei pidempien prosessien tai eri toimen välisten suhteiden hahmottamiseen. Voidaan siis sanoa, että finanssikriisin ongelma ei ollut löyhän sääntelyn luomassa epäjärjestyksessä, vaan rahoitusmaailman järjestyksessä.

Tulevaisuudessa on luotava uudenlaiset ja ensimmäistä kertaa maailmanlaajuiset säännöt riskienhallinnalle. Rahoituksen riskienhallinta ei voi olla vain laskeskelua numeroilla, vaan toiminnassa pitää ottaa entistä enemmän huomioon laadullisia seikkoja kuten toiminnan taloudellinen, yhteiskunnallinen ja ekologinen toivottavuus sekä erityisesti toiminnan vaikutukset koko rahoitusmarkkinoihin. Mutta jos modernin rahoituksen järjestystä halutaan muuttaa, pitää muuttaa kaikki alan peruskoulutuksesta palkitsemisjärjestelmiin ja arkipäivän toimintatapoihin saakka.

Jos sokeasti jatkamme uskoa kriisien taustallakin olevaan matemaattisperusteiseen ja valtiopohjaiseen sääntelyyn, on meidän tulevaisuudessakin hyväksyttävä aina vain suurempien romahduksien mahdollisuus ja rikkaiden sosialismi. Onneksi myös toisenlainen rahoitusmaailma on mahdollinen. %

Kirjoittaja tekee väitöskirjaa rahoituksen organisointitavoista Oxfordin yliopistossa.

Kommentti

Suuri puu rytysee kovemmin

”Mitä suurempi puu, sitä kovempaa se rytysee, kun se kaatuu”, lauloi Soul Captain Band. Niinpä niin. Tätä viisautta voi soveltaa myös erilaisiin yhteiskunnallisiin järjestelmiin. Mitä suurempi on järjestelmä, sitä suurempi sen kaatumisesta seuraava tuska.

Maailman finanssimarkkinat ovat kasvaneet liian suuriksi. Esimerkiksi Islannissa finanssisektorin koko oli ennen romahdusta suurempi kuin kansantalouden. Ei-ekonomistilla on täysi työ ymmärtää, mitä tällainen tilanne ylipäänsä tarkoittaa. Maalaisjärjellä käsittää kuitenkin, että järjetöntä se on.

Suuresta koosta seuraa myös liian paljon valtaa. Persoonattomien finanssimarkkinoiden valtaa korostaa sääntelyn olemattomuus. Järjestelmä on niin suuri ja monimutkainen, että vaikka yksittäisiä kohtia säännellään, ei kukaan hahmota kokonaisuutta.

Sääntelyn vaikeus liittyy finanssimarkkinoiden ylikansallisuuteen. Sääntelymekanismit ja poliittinen päätöksenteko tapahtuvat näet vielä pääosin kansallisella tasolla. Sääntelijä ja säänneltävä eivät kohtaa toisiaan.

Finanssikriisin iskeytyä myös reaalitylouden puolelle on maailman poliittisten johtajien suurin huolenaihe ollut uhkaava protektionismin lisääntyminen. Miksi protektionismi on niin suuri peikko?

En vastusta kosmopolittista ajattelua enkä kannata maailmanjärjestelmää, jossa kansallisvaltiot linnoittautuvat toisiaan vastaan erilaisin muurein. En edes tiedä, kannatanko kansallisvaltioita ylipäänsä.

Mutta varmaa on, että jos minkäänlaisia muureja ei sallita, kasvava järjestelmä hallitsemattoman suureksi. Pienemmässä taloudessa myös kriisit ovat pienempiä ja helpommin hallittavissa. %

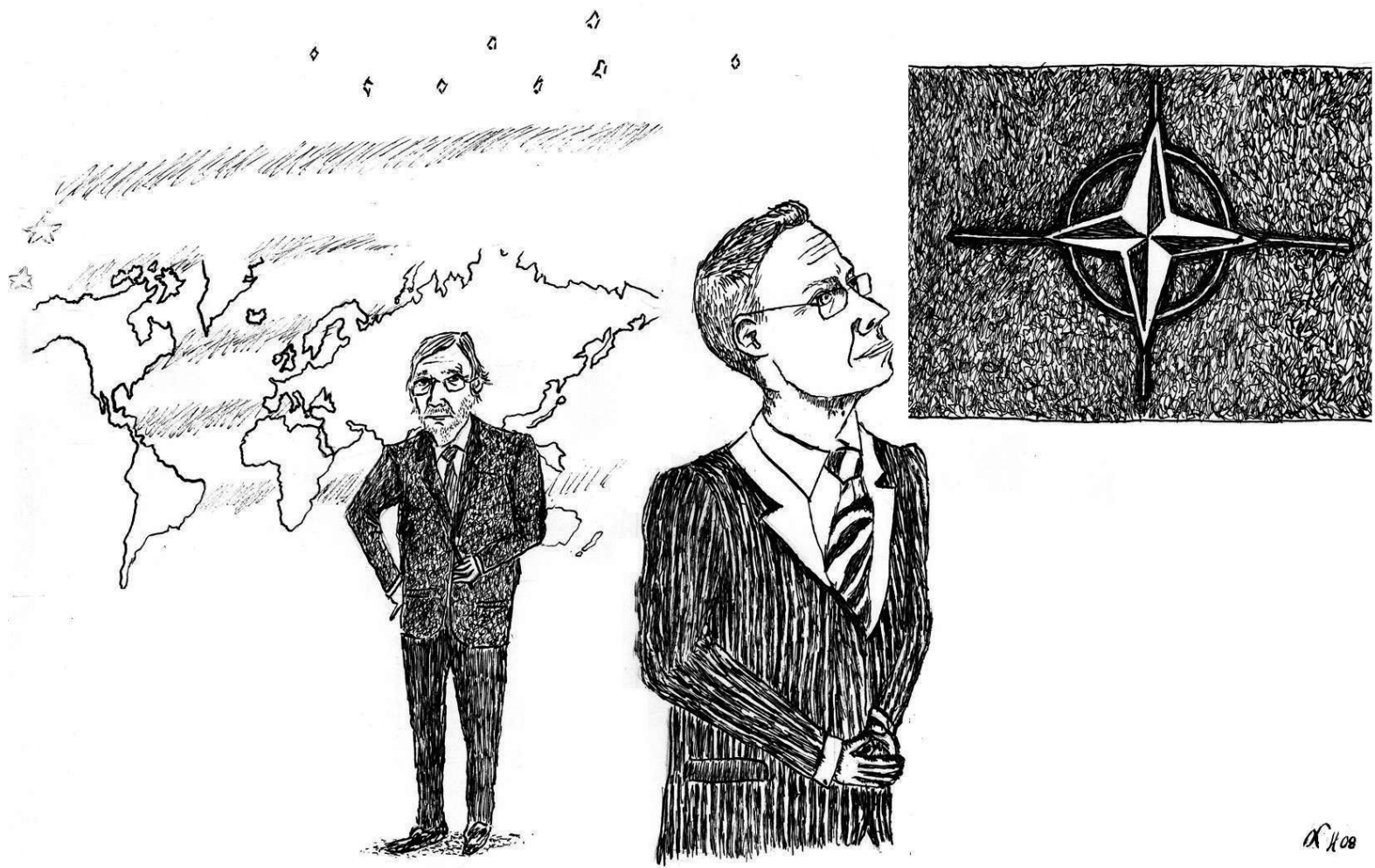
Sanna Salo

Kirjoittaja on kansanedustajan avustaja ja eduskunnan Attacin hallituksen jäsen.

TEKSTI Mikko Sauli
KUVITUS Laura Heinonen

Mikä vesitti ulkopolitiikan uuden suunnan?

Katsantokannasta riippuen ulkoministeriön viime vuonna päättynyt Helsinki-prosessi voidaan nähdä poliittisena pannukakkuna tai arvokkaana vuoropuheluna. Nykyisen ulkopoliitiikan vaarana on, että Suomi menettää identiteettinsä puolueettomana maana ja sulautuu etelän silmissä osaksi imperialistista, globaalia pohjoista.

Suomen ja Tansanian hallituksien luotsaama Helsinki-prosessi on tullut päätökseensä. Keijo Keskiverto tuskin on prosessista koskaan kuullutkaan, jos ei sattumalta ole lukenut iltapäivälehtien sensaatiohakuista kirjoittelua **Erkki Tuomiojan** huippukalliista kerhosta. Vakavasti ottaenkin prosessiin satsattiin poliittista painoarvoa ja julkisia varoja sen verran, että se ansaitsee arvioinnin.

Helsinki-prosessin tavoite oli alussa hyvin kunnianhimoinen – ei sen vähempää kuin globalisaation demokratisointi. Puhuttiin globaalin etelän ja pohjoisen välisen kuulun ylittämisestä ja monitoimijayhteistyöstä, jonka avulla kansalaisyhteiskunta ja talouselämä saataisiin puhaltamaan yhteen hiileen hallituksien ja kansainvälisten instituutioiden kanssa. Samalla prosessissa oli paljon aitoa pyrkimystä globalisaation politisoimiseen.

Hanke sai ainakin kansalaisyhteiskunnassa kiinnostusta osakseen. Kun Helsinki-prosessi järjesti tilaisuuksia Maailman sosiaalifoormeissa Intian Mumbaissa ja Brasilian Porto Alegressa, visio Maailman talousfoorumin ja sosiaalifoorumin välisestä sillasta herätti kiinnostusta. Yleistajuisuus takasi osallistumismahdollisuudet kaikkein syrjityimmille ryhmille globaalissa etelässä.

Ahtisaaren toimisto latisti projektin?

Prosessin elinkaari muistuttaa pientä ilitutitusrakettia, joka lähtee lentoon tusautakseen kipinäparven. Kipinät hiipuvat ja hajaantuvat nopeasti jättäen jälkeensä epäselvän savukuvion. Alkuvaiheessa ulkoministeriön sitoutuminen hankkeeseen oli voimakasta ja vastuullisilla virkamiehillä selkeä halu panostaa prosessiin sisällöllisesti.

Hallituksen sisällä kuten myös ulkoasiainministeriössä vallitsi kuitenkin jako niihin,

joiden mielestä globalisaatiota tulee pyrkiä hallitsemaan aktiivisella politiikalla, ja niihin, joiden mielestä globalisaatioon voi ainoastaan sopeutua ja joille globalisaation hallinta on ulkopoliittista haihattelua eikä kuulu ”kovaan” diplomatiaan.

Prosessiin ryhdyttiin etsimään sihteeristöä ulkoministeriön ulkopuolelta. Vaihtoehdot suomenkaltaisessa maassa olivat vähissä. Tarvittiin suhteita niin kansainvälisiin instituutioihin, kansalaisyhteiskuntaan, hallituksiin kuin elinkeinoelämääinkin. Tehtävä uskottiin **Martti Ahtisaaren** Crisis Management Initiative (CMI) –toimistolle. Ahtisaari oli tuonut panoksensa jo prosessin valmisteluvaiheeseen.

Monien mielestä Ahtisaaren toimiston valinnalla pyrittiin tekemään prosessi tuloksiltaan vaarattomaksi. Tulkinta oli ennenkainen. Ratkaisevampaa on ollut hallituksen poliittinen sitoutuminen prosessia leiman-

neen jakolinjan mukaisesti.

Kun samaan pöytään laitetaan yhteisiä kantoja sorvaamaan Attacin **Susan George** ja Maailmanpankin **Jean-François Richard**, tehtävä on vaativa. Näin ollen prosessi kykeni esittämään ainoastaan hyvin maltillisia keskitien vaihtoehtoja, mutta tämä on tavallaan sisään kirjoitettuna monitoimijayhteistyön malliin.

Esimerkiksi valuutanvaihtovero ei prosessin talousryhmälle ollut ”poliittisesti mahdollinen”, vaikka Ranska ja Brasilia perustivat samaan aikaan innovatiivisten kehitysrahoituslähteiden johtoryhmäänsä, jossa vajaan 50 maata edistää kyseistä tavoitetta. Toisaalta, Helsinki-prosessin ansiosta tai ei, G-20 on paraikaa korvaamassa G-8-instituutiota prosessin ehdotuksen mukaisesti.

Monet näkevät kuitenkin prosessin arvon nimenomaan dialogissa eri toimijoiden välillä. Se on toki tärkeää, mutta kunnianhimo latistui matkan varrella ja avausten osalta jäätin pahasti kalkkiviivoille.

Vanhasen uusi hallitus sinetöi ulkopoliitiikan muutoksen

Prosessi saavutti huippunsa Finlandia-talolla vuonna 2005, kun toinen Helsinki-konferenssi järjestettiin. Yhteisen loppujulkilausuman sorvaaminen oli osoittautunut liki mahdottomaksi tehtäväksi, joten prosessia ohjanneen niin kutsutun Helsinki-ryhmän loppujulkilausuma on kohtalaisen ympäröörä, eivätkä kaikki ryhmän jäsenet edes suostuneet sen allekirjoittamiseen.

Tilaisuudessa saatiin tuta hallituksen hajanaisuus suhteessa prosessiin. Pääministeri **Matti Vanhanen** kävi pitämässä kansainvälisille globalisaatioasiantuntijoille puheen, jossa hän muun muassa kertoi ymmärtäneensä yleisurheilun MM-kisojen avajaisissa, että maailmassa on aika monta maata.

Prosessia päätettiin jatkaa. Käynnistyi Helsinki-prosessin toinen vaihe, jonka täh-

Suomen ulkopoliittinen linja erityisesti Eurooppa-politiikassa oli Paavo Lipposen hallituksien aikana kiihkomielistä, jopa fundamentalistista.

Globalisaation hallintaan tähtäävä linja jäi poliittiseksi eunukiksi. Nyt ulkopoliitiikassa on tilalle tarjolla eurooppalaista imperialismia ja transatlanttisia suhteita.

täimenä oli sitouttaa prosessin ”ystävämaita” ensimmäisen vaiheen tulosten edistämiseen. Tämä vaihe teki prosessista hyvin hajanaisen, ja monet pidempään mukana olleet turhautuivat, sillä vaikutti, että prosessi keksittiin muutaman vuoden välein uudelleen.

Uuden hallituksen astuttua valtaan Suomessa vuonna 2007 prosessin kohtalo oli kuitenkin nopeasti sinetöity. Oli selvää, että poliittista tahtoa prosessin hyödyntämiseen ei yksinkertaisesti enää ollut. **Paavo Värynen** hautasi viimeisetkin toivon rippeet päätöspuheessaan vuonna 2007 Dar es Salaamin konferenssissa.

Yhden ulkopoliittisen ajan päätös

Helsinki-prosessin myötä loppuu myös Suomen globalisaation poliittista hallintaa korostava ulkopoliitiikan linja kylmän sodan jälkeisessä maailmassa. Linja on tärkeintä nähdä yrityksenä luoda Suomelle kansain-

välipoliittista identiteettiä.

Samaa linjaa edusti myös toinen Suomen ja Tansanian vetämä hanke, Kansainvälisen työjärjestö ILO:n globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailman komissio, jota johti presidentti **Tarja Halonen** yhdessä Tansanian presidentin kanssa.

Yksi Helsinki-prosessin päämääristä oli myös ILO:n komission suositusten edistäminen. Nämä hankkeet on viimeistään hallituksen vaihdoksen myötä syrjäytetty Suomen ulkopoliitiikan valtavirrasta, sillä presidentin mahdollisuudet edistää globalisaation hallintaa yksin ovat rajalliset.

Helsinki-prosessin tiimoilta on syntynyt uusia prosesseja tärkeistä aiheista, kuten uskontojen välisestä dialogista. Suomi jatkaa osallistumalla näihin vaihtelevalla intensiteetillä. Erityisesti ulkoministeriössä on painotettu muodostuneen diplomaattiverkoston merkitystä ja jatkoprosessin arvoa.

Pääministeri **Matti Vanhanen** kertoi puheensa Helsinki-prosessin konferenssissa ymmärtäneensä yleisurheilun MM-kisojen avajaisissa, että maailmassa on aika monta maata.

Helsinki-prosessin opetukset

Ulkopolitiikassa on globalisaation hallinnan tilalle tarjolla eurooppalaista imperialismia ja transatlanttisia suhteita. Globalisaation hallintaan tähtäävä linja jäi aloitteiltaan poliittiseksi eunukiksi, mutta tässä suhteessa se edusti humanistista vaihtoehtoa. Projektista on paljon opittavaa tulevien sukupolvien ulkopoliittikkaa ajatellen.

Ensinnäkin Suomen maine puolueettomana pohjoismaana saa edelleen kaikupohjaa globaalissa etelässä. Olemme länsimaiden joukossa harvinainen poikkeus, jolla ei ole imperialismin painolastia suhteessa globaaliin etelään. Tätä arvostetaan, ja Suomella voisi halutessaan olla merkittäväkin rooli etelän ja pohjoisen välisten suhteiden välittämässä.

Ensimmäinen Helsinki-prosessi, joka johti Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön ETYJ:n perustamiseen, muistetaan maailmalla hyvin ja sille annetaan arvoa pienen maan ulkopoliittisena saavutuksena. Siinä mielessä Helsinki-prosessi-brändi oli onnistunut valinta.

Vaarana on, että Suomi, joka EU:n jäsenyyden myötä otti ensi askeleensa voimapolitiikan saralla, menettää ulkopoliittisen identiteettinsä rippeet ja sulautuu erottamattomaksi osaksi globaalia pohjoista.

Suomen ulkopoliittinen linja erityisesti Eurooppa-politiikassa oli **Paavo Lipposen** hallituksien aikana kiihkomielistä, jopa fundamentalistista. Isojen poikien peleihin oli päästävä mukaan hinnalla millä hyvänsä. Kukaan ei vain muistanut kysyä oikeaa kysymystä: miksi?

Mallia ulkopoliitiikassa olisi nykymaailmassa syytä ottaa Norjasta, joka on viime vuosina profiloitunut voimakkaasti muun muassa veronkierron ja kehitysmaiden velkaongelman ratkaisemisessa. Norjaan verrattuna Suomen yritykset ovat olleet vaatimattomia, mutta oikeansuuntaisia. %

TEKSTI JA KUVAT Eva Nilsson ja Lotta Staffans

Kuluttamalla finanssikriisin yli?

Lontoossa kekseliäät yrittäjät ovat tajunneet laman tuomat myyntimahdollisuudet. Ihmisiä kannustetaan kuluttamaan entistä enemmän ”kriisihinnoilla”. Marks & Spencerkin alensi hintojaan 30 prosenttia yhdeksi viikonlopuksi houkutellakseen kansaa ostoksille. Nyt siis kaikki lahjaostoksille, jotta kriisistä selvittää! Hyvää kulutusjoulu Lontoosta! %

Kriisihinnoin muotivaatteita Notting Hillistä.

Humble pie -kahvila auttaa nöyrystä nälkäisiä ihmisiä.

TEKSTI Emma Rimpiläinen ja J. Sihvola, Helsingin yliopiston Attac
KUVA Maria Manner

Yksityiset voitot, yhteiset tappiot?

Uusi yliopistolaki on pohjimmiltaan pienen piirin kesken valmisteltu yritys kaupallistaa Suomen yliopistojärjestelmä. Lain virallinen tarkoitus on parantaa yliopistojen taloudellista liikkumavaraa.

Yliopistolaitos aiotaan uudistaa. Edellinen, vuodesta 1997 voimassa ollut yliopistolaki korvataan uudella. Eduskunta käsittelee lakiehdotuksen alkuvuodesta 2009, ja läpi mennessään se astuisi voimaan ensi syksynä.

Laki tuo muutoksia muun muassa yliopistojen hallintoon: esityksen mukaan puolet hallituksesta, puheenjohtaja mukaan lukien, olisi tulevaisuudessa yliopiston ulkopuolisia jäseniä. Yliopiston hallituksen valitsevan kollegion jäsenmäärä rajataan 50 henkilöön, kun tällä hetkellä esimerkiksi Helsingin yliopiston kollegiossa on 130 jäsentä.

Etenkin suurissa yliopistoissa tämä saattaa johtaa professorien, muun henkilökunnan ja opiskelijoiden niin sanotun kolmikannan murenemiseen, kun esimerkiksi opiskelijoille olisi kollegiossa vähemmän paikkoja. Myös erikoisten tiedekuntien sananvalta saattaisi jakautua epätasaisemmin kuin nykyään.

Rahoitusasiat lain iso ongelma

Lakiuudistuksen yksi keskeisiä lupauksia on yliopistojen taloudellisen liikkumavaran lisääminen. Laki tekisi yliopistoista oikeushenkilöitä, jolloin ne olisivat itsenäisesti vastuussa taloudestaan. Lain keskeinen idea on lisätä yliopistojen kilpailukykyä ja rahoituksen autonomiaa, minkä tulisi parantaa niiden asemaa suhteessa Euroopan ja Yhdysvaltojen huippuyliopistoihin.

Juuri rahoitusasiat ovat kuitenkin lakiuudistuksen isoimpia ongelmia. Monet laitokset ovat jo vuosikaupalla olleet pahoissa rahoitusvaikeuksissa; joillakin laitoksilla pidetään vain välttämättömimmät kurssit ja toimintoja on karsittu rahanpuutteen vuoksi. Lakiuudistuksen mukaan ulkopuolinen rahoitus ei vähennä valtion perusrahoitusta, jota luvataan korottaa kustannusten noustessa. Lain sanotaankin näin monipuolistavan yliopistojen rahoituspohjaa.

Uuden lain ei uskota korjaavan yliopistojen rahapulaa. Yliopistoväen suurin huoli liittyy siihen, toteutuuko perusrahoitus vastaisuudessa kunnolla. Yritysrahaa ovat yliopistot hankineet aiemminkin, mutta uuden lain ja ulkopuolisen yksityisen rahan pelätään johtavan siihen, että valtio entisestään vähentää vastuutaan yliopistojen rahoituksesta.

Tutkimuksen julkisuus vaakalaudalla

Yliopistojen lisääntyvä autonomia ei myöskään tarkoita, että tulosohjaus ja tilivelvollisuus julkisten rahojen käytöstä katoaisivat. Valtio säilyy yliopistojen keskeisenä rahoit-

tajana ja voi halutessaan puuttua niiden asioihin ”autonomiasta” ja oikeushenkilöydestä huolimatta.

Uudessa yliopistolaissa esitelly ”strategisen johtamisen” käsite viitannee siihen, että opetukseen kuulumattomia taloudellisia päätöksiä siirretään osin ei-yliopistolaisten päätettäväksi. Tämä saattaa johtaa autonomian vähenemiseen, päinvastoin kuin uusi laki lupaa. On kyseenalaistettu, voidaanko talouden ”strategiset päätökset” erottaa muusta yliopiston hallinnoinnista.

Laista puuttuu myös maininta kaiken tutkimuksen julkisuudesta. On epäselvää, onko se jäänyt pois vahingossa, vai onko tarkoitus, että yksityisesti rahoitettu tutkimus ei enää ole avointa.

Tältä osin lakiin on tosin jo vaadittu muutosta tutkimuksen julkisuuden varmistamiseksi tulevaisuudessakin. Yliopistoja rahoittavien yritysten intresseihin kun saatetaan kuulua tutkimustulosten salaaminen, vaikka esimerkiksi tuotekehittely niiden tarpeisiin tehtäisiin verovaroin.

Jälkijättöistä koulutuspolitiikkaa

Uudistus myös muuttaa yliopistojen virka-suhteet työsuhteiksi, kun yliopistoista tulee työnantajia valtion sijaan. Yliopistot saavat näin täydet oikeudet henkilöstön valintaan,

”Yliopistoja rahoittavien yritysten intresseihin saattaa kuulua tutkimustulosten salaaminen, vaikka esimerkiksi tuotekehittely niiden tarpeisiin tehtäisiin verovaroin.”

jolloin ne opetusministeriön verkkosivujen mukaan ”voivat harjoittaa itsenäistä henkilöstöpolitiikkaa, parantaa houkuttelevuutansa ja hakea sillä kilpailuetua rekrytoidakseen parhaita osajia.”

Herää epäily henkilöstön aseman vakaudesta: tuleeko tieteen ja tutkimuksen vapau-

desta irtisanomisperuste, ja lentävätkö muut kuin ”huippuosajaat” heti ulos? Opettajien ammattijärjestö OAJ huomauttaa, että opettajat käyttävät työssään joka tapauksessa julkista valtaa muun muassa opiskelijavalinnoissa ja opintosuoritusten arvioinnissa. OAJ:n kannanotossa suositellaankin, että opettajien tulisi jatkossakin olla virkasuhteessa.

Lakiuudistukseen liittyy niin ikään kokeilu lukukausimaksujen käyttöönotosta EU:n ulkopuolelta tuleville maisteriopiskelijoille. Maksuja on perusteltu yliopistojen kansainvälistämisellä ja kilpailuuseman parantamisella suhteessa ulkomaisiin yliopistoihin.

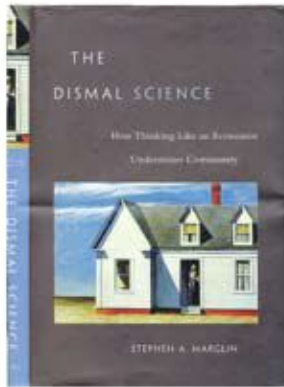
Epäselvää on, miksi lukukausimaksut otettaisiin käyttöön vain EU:n ulkopuolisille opiskelijoille, jotka ovat usein köyhemmistä maista kuin eurooppalaiset opiskelijat. Lisäksi huolena on, että ulkomaisten opiskelijoiden maksut johtavat lukukausimaksujen käyttöönottoon kaikille, ikään kuin takaoven kautta.

Yliopistolakiuudistus on pienen piirin sisällä valmisteltu yritys kaupallistaa Suomen yliopistojärjestelmä. Vaikka maailmalla uusliberalistinen ideologia on kriisissä, meillä yritetään jälkijättöisesti murtaa kaikkien ulottuvilla olevaa vapaata ja riippumatonta sivistystä. Ovatko yksityiset voitot, yhteiset tappiot pian arkea koulutuksessakin? %

Taloustieteen synkkyys ja yhteiskunnallinen lohduttomuus

STEPHEN A. MARGLIN: *Dismal science* (Harvard University Press 2008, 349 sivua, hinta 30,95 euroa, tilattavissa netistä BookPlusin sivuilta)

Nyt kun on osoittautunut, ettei nykykapitalismi selviä edes taloudellisesta tehtävästään ilman valtion verensiirtoa ja veronmaksajien antamaa tekohengitystä, on aika tarkastella sille asetettuja laajempia utopistisia odotuksia. Finanssikapitalismin odotettiin ratkaisevan myös yhteiskunnalliset ongelmat: köyhyyden, ihmisoikeudet, jopa demokratian.

Stephen A. Marglin tutkiskelee teoksessaan *The Dismal Science* taloustieteen synkää ja yhteisöä rapauttavaa olemusta, jota se tarjoaa malliksi kaikille elämänalueille.

Markkinakulttuuri kalvaa yhteisön perustaa kaikelta mihin sen Midaksen käsi koskee. Ihmiset jäävät yksin ja korvaavat syvät sosiaaliset tarpeensa tavaralla ja ostettavilla palveluilla. Lannistetuista yksinäisistä ei ole edes etujensa ajajiksi. Heistä ei synny riittävää joukkovoimaa. Siihen tarvittaisiin yhteisesti jaettuja epäoikeudenmukaisuuden kokemuksia, joita voi syntyä vain aidoissa yhteisöissä.

Markkinakulttuuri hävittää myös alkuperäiskansat ja vanhat sivilisaatiot. Kirjoittaja väittää globalisaatiotalouden seuraavaksi romuttavan kansalaisvaltiot. Hänen mukaansa kaikki johtuu taloustieteilijöiden sokeudesta. He eivät näe olevansa osa yhteiskuntaa. Vallassa oleva talousmalli ei tunne myöskään historiaansa: sen teoria periytyy 1600-luvun yhteiskuntaan. Se väittää, ettei yhteiskuntaa ole, ja että maailman ihmiset ovat samanlaisia yksilöitä, loputtomine tarpeineen.

Vallassa olevan taloustieteen taustalla on myös 1900-luvun positivismi, joka riisui ihmisen käyttäytymisen kaikesta inhimillisestä ja antoi tilalle vain järkipäisen laskelmoinnin.

Kun yhteiskunnallinen kehitys lasketaan vain hyödyn varaan, siitä kärsii myös luonnon kestävyys. Yhteisomistuksessa ollut maa pilkootaan yksityistiloiksi, jolloin maa ja luonto köyhtyvät.

Marglinin mukaan markkina-ajattelu on tulevaisuussokea. Voittojen maksimoinnin haitat tulevat näkyviin paljon myöhemmin, kun alkuperäiset toimijat ovat joko kadonneet tai firmat muuttuneet toisiksi.

Hän perääntänyt hyvää taloutta. Hyvä talous palvelee ihmisiä ja yhteisöä. Se tuntee myös rajansa. Ympäristöön ei voi soveltaa markkinataloutta.

Marglin myös kritisoi nykyisen talousmallin tietoteoriaa. Hän kysyy, milloin tiedämme, kun emme jotakin tiedä. Maailmassamme tilanteet muuttuvat yllättäen. Niitä ei voi ennustaa lineaarisen logiikan avulla. Kuitenkin homo economicus yrittää järeäpäisesti edetä juuri tuon logiikan avulla. Se ei katso taakseen. Se ei pysähdy miettimään, ovatko sen ihmis- ja yhteiskuntateoria oikeita. Se ei kysy, riittääkö nykyajan konsensus tulevaisuuden oppaaksi.

Kirjoittaja arvelee, että joukkoharha usein johtaa toimintaa. Ihmiset seuraavat taloustie-

teilijöiden ja median markkinoimia näkymiä mieluummin kuin luottavat omiin kokemuksiinsa. Ymmärtämisen yrityksessä kuitenkin kiinnostavinta on se, mitä ei vielä tiedä. Taloustieteilijät taas pakottavat tiedon omiin teorioihinsa. ”Kun taloustietoa kiduttaa riittävästi, se kyllä lopulta tunnustaa”, Marglin sanoo.

Engelman on myös se, että taloustieteilijät ovat hämärtäneet riskin (todennäköisyyksien arvioinnin) ja epävarmuuden (edes todennäköisyyksiä ei voi tietää) välisen eron. Marglin sanookin, että tulevaisuusmalli, joka perustuu näin hataralle pohjalle, johtaa väijäämättä äkkinäisiin ja rajuihin muutoksiin.

Marglin väittää, että epävarmassa maailmassa ihmiset tukeutuvat toisiinsa ja perinteisiin sekä luottavat intuitioonsa. He mielellään rakentaisivat hyvää maailmaa, jos saisivat siihen mahdollisuuden. Mutta taloustiede aliarvioi yhteisöllisyyttä ja ihmisten omia kokemuksia.

Kirjan loppupuolella Marglin korostaa kulttuurin merkitystä. Ilman sitä ei synny muutokseen tähtäävää joukkovoimaa. Kulttuuri merkitsee hänelle yhteisöllisesti jaettuina merkityksiä, arvoja ja tekemisen tapoja. %

Attacin koulutuspäivät 17.-19.10.2008

Attacin heinäkuussa järjestetty riemukas kesäyliopisto sai meidän osanottajat janoamaan lisää tietoa ja mukavaa yhdessäoloa, ja ajatus jatkotapaamisesta syntyi jo siellä. Ajoitus ei olisi voinut olla parempi. Syksy oli kalseimmiin, ja tarve saunan lämpöön hyvässä seurassa oli suuri. Lisäksi vasta puhjennut finanssikriisin hampaaton käsittely tiedotusvälineissä sai monet meistä toivomaan asiantuntevaa ja kriittistä selvitystä tilanteesta.

Koulutuspäivät pidettiin Porissa, ja majotuspaikkana oli tunnelmallinen Tammen leirikeskus. Neuvokkaat porilaiset attaclaiset olivat varanneet paikan. Majoitus, ruokailu, koulutus ja sauna olivat kaikki omissa pikkumökeissään, ja saunasta pääsi järveen uimaan. Tätä tilaisuutta käytettiin varsin kiitettävästi. Karaistuneimmat kävivät jopa aamu-uinnilla.

Ohjelma oli rautaisen asiantunteva mutta rento. Lauantaina Sonja Vartiola Reilun kaupan puolesta ry:stä kertoi kuntavaikuttamisesta, ja mieleen jäi erityisesti virkamiehistöön vaikuttamisen hankaluus.

Ville-Pekka Sorsa kertoi puolestaan Attacin kuntakampanjan tuloksista. Kävi ilmi,

että kunnallisehdokkailla ei ole aina kovinkaan tarkkaan mietittyjä käsityksiä demokraattisesta valvonnasta. Siitä huolimatta, että lähes kaikki kannattivat julkisten palvelujen järjestämisestä mahdollisimman suoran demokraattisen valvonnan alla, monet olisivat valmiita ulkoistamaan palveluja tämän valvonnan ulottumattomiin.

Sunnuntaina saimme viimein kaivatun tietopakettin finanssikriisin syistä ja hieman

seurauksistakin. Ville-Pekka Sorsa toi luenlossaan esiin, että finanssikriisi ei ole vain talouden kriisi vaan myös ja ennen kaikkea rahoituksen kulttuurin kriisi. Sijoittamiskulttuurissa ei ole yleensä huomioitu muuta kuin tuoton ja riskin hallinta. Juuri tämä aiheuttaa kriisejä: tuoton ja riskin lisäksi olisi otettava huomioon ainakin sijoituskohteen toivotavuus finanssimarkkinoiden kehitykselle. Lisäksi samalla pitäisi pohtia sijoituksen vai-

TEKSTI Maria Sell KUVA H-P Savolainen

kutusta reaali-talouteen sekä sen eettisyyttä. Koulutuspäivien viimeisenä ohjelmanumerona oli Ville-Pekan ja Teppo Eskelisen ”show”. Aiheena oli kehitysrahoitus, ja vaikka räiskintää ja paukuntaa ei show’hun kuulunutkaan, lennokkaat jutustelu oli viihdyttävää ja mielenkiintoista.

Keskustelussa nousi esille monia kehitysrahoituksen ongelmakohtia, esimerkiksi rahoituksen pienuus, sen epädemokraattisuus ja kehityksen mittaamisen teknistyminen. Eräs ongelma on, että kehitysrahoitusta myöntävät tahot käyttävät kehitysaputuksen määrittämiseen mittareita, jotka ovat lähes aina vain taloudellista toimeliaisuutta mittaavia. Tämä johtuu tietenkin siitä, että kehitys ymmärretään länsimaissa talouden kasvuksi.

Pelkästään taloutta mitattaessa jää kuitenkin huomioimatta paljon muita hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä. Onkin selvää, että myös köyhän etelän ihmisten olisi päästävä mukaan kehityksen ja sen mittarien määrittelymiseen. %

Miksi veroja kannattaa maksaa?

Voiko kuluttamalla vaikuttaa?

Katoaako kaikki työ Kiinaan?

maailmantalous.net

Uunoaako kasvu ympäristön?

Onko eläkkeesi turvassa?

Uhkaako globaali talous demokratiaa?

Attac ry:n kysely:

Kuntavaalien ehdokkaat vastustivat kuntien hankintoja vastuuttomilta yrityksiltä

Attac ry toteutti kunnallisvaalien alla kaikille ehdokkaille kyselyn koskien kuntien hankintoja, kunta palveluiden ulkoistamista ja vaalirahoitusta.

Ehdokkaiden mukaan kuntien hankintoja pitäisi tehdä vain yrityksiltä, jotka eivät kierrä veroja ja ole tekemisissä harmaan talouden kanssa (98,9 %) ja joilla ei ole min-käänlaista toimintaa veroparatiiseissa (90,7 %). Ylivoimainen enemmistö vastaajista kannattaa myös kestäväen kehityksen periaat-teiden noudattamista kaikissa hankinnoissa (86,7 %) sekä sitä, että yrityksen, jolta han-kinta tehdään, pitää sanktion uhalla varmis-taa kaikkien edellä mainittujen periaatteiden toteutuminen koko alihankintaketjussaan (80,9 %).

Attac haastaa kuntavaaliehdokkaiden tuke-mana kaikki Suomen kunnat tekemään han-kintoja vain yrityksiltä, joilla itsellään eikä niiden emo- ja tytäryhtiöillä ole minkään-laista toimintaa veroparatiiseissa. Lisäksi hankinnoissa tulisi varmistaa, että yrityksen tuottaman palvelun hinta ei perustu harmaan talouden hyväksikäyttöön tai verojen vältte-lyyn missään hankintaketjun vaiheessa.

Kyselystä paljastui myös kuntapäätäjien epä-johdonmukainen suhtautuminen palvelui-den ulkoistamiseen. Lähes kaikki kyselyyn vastanneet ehdokkaat (94,2 %) kannattavat sitä, että julkiset palvelut järjestetään mah-dollisimman suoran demokraattisen valvon-nan alla. Tästä huolimatta noin neljännes vastanneista kannatti ainakin yhden kun-

tansa tarjoaman palvelun ulkoistamista lii-kelaitoksille, viidennes kuntien omistamille yhtiöille, kolmannes kuntayhtymille ja nel-jännes järjestöille eli kolmannelle sekto-rille. Yli kuudennes kannatti myös jonkun kuntansa palvelun yksityistämistä koko-naan.

Kyselyyn vastanneista keskustalaisista enem-mistö sekä kristillisidemokraateista reilu kol-mannes kannatti jonkin kuntansa toiminnon yksityistämistä kokonaan pois julkisen sek-torin vastuiden piiristä. Keskusta ja Kristillis-demokraatit kannattivat ulkoistamisia eniten. Vasemmistoliiton ja Suomen Kommunis-tisen puolueen ehdokkaat taas vastustivat ulkoistamista eniten. Monien ulkoistamis-muotojen kohdalla ehdokkaat ovat hyvin epävarmoja kannoistaan. Mielipiteet vaihte-livat merkittävästi myös puolueiden sisällä. Esimerkiksi sosialidemokraateista yli 95 pro-senttia kannatti suoraa demokraattista val-vontaa, mutta monet ulkoistamisen muodot saivat kymmenien prosenttiyksiköiden kan-natuksen.

Kyselyssä esiin tullut merkittävin epäjohdon-mukaisuus kohdistuu palvelusetelijärjestel-mään. Palvelusetelijärjestelmän suosion ja demokraattisen valvonnan vaatimuksen ris-tiriita ehdokkaiden mielipiteissä oli erittäin merkittävä. Suuri osa kannattajista kuitenkin täsmensi, että palvelusetelit voivat soveltua harvoin erityispalveluihin ja -tilanteisiin sekä kokeiluihin, mutta niistä ei ole kaikkien julkis-ten palveluiden järjestämistavan perustaksi.

Vaalirahoituksen valvonta ja sen lisääminen nautti suurta kannatusta kuntavaaliehdok-kaiden parissa. Yli neljä viidestä kyselyyn vastanneista ehdokkaista kannatti vaalirahoi-tusilmoituksen laatimista riippumatta siitä, tuleeko ehdokas valituksi vai ei. Ylivoimai-nen enemmistö kannatti myös kaikkien vaa-libudjetin tulojen ja menojen erittelyä sekä rahoitusilmoituksen laiminlyönnin sankti-ointia. Rahoitusilmoituksen laiminlyönnin sanktiointiin löytyy käytännössä vastustusta

vain Keskustasta, Kristillisidemokraateista ja SDP:stä. Naisehdokkaat kannattavat sankti-ointia miehiä merkittävästi vähemmän.

Kyselyyn vastasi yli 1 100 kunnallisvaalien ehdokasta eri puolilta maata. Aktiivisim-min kyselyyn vastasivat SDP:n, Keskustan, Kristillisidemokraattien ja Vasemmistoliiton ehdokkaat. Kyselyn tulokset ja kattavaa lisä-tietoa kyselystä löytyy internetistä osoitteesta <http://www.attac.fi/kuntakampanja> %

TILAA PAITOJA, KASSEJA, KIRJOJA....

Nyt on jälleen saatavana Attacin suosittuja **lisää veroja -paitoja!** Ns. klassista T-pai-tamalla löytyy mustana ja oliivinvihreänä kokoa M, L ja XL. Hinta on 20 €. Ns. ladylift-mallia löytyy mustana ja punaisena kokoa S, M, L ja XL. Hinta on 25 €. Paidan hihassa on teksti *attac – valuutanvaihtoveron puolesta*. Saatavana on edelleen myös **EVVK-pai-toja**. Paidan alareunassa on teksti *attacia kiinnostaa*. Myös tätä paitaa on saatavana ns. klassista ja ladylift-mallia. Hinnat ovat 20/25 €.

Lisäksi Attacilla on vaaleita kangaskasseja, joissa lukee *maailmaa voi muuttaa – attac.fi*. Kassin hinta on 5 €. Paitojen ja kassien hintoihin lisätään pos-tituskulut. Vain postituskulut maksamalla voit tilata myös kirjaa **Maailmantalouden ABC**.

Kaikki tilaukset voi tehdä osoitteessa attactalous@kaapeli.fi

Kirjoita Hiekanjyviin!

Hiekanjyvissä julkaistaan vastaisuudessa myös lukijoiden kirjoituksia. Kerro mielipi-teesi tai vaikka Attacin toimintaan liittyviä kokemuksia omalta paikkakunnaltasi! Toi-mitus varaa oikeuden lyhentää tekstejä.

Kirjoitukset voi lähettää osoitteeseen hiekanjyvat@gmail.com.

Haluan liittyä Attacin jäseneksi. Maksan jäsenmaksua 30 euroa/vuosi (opiskelijat, työttömät ja muut vähävaraiset 10 euroa/vuosi) minulle myöhemmin lähetettävällä tilisiirtolomakkeella.

Ympyröi valitsemasi summa.

Etunimi _____

Sukunimi _____

Katuosoite _____

Postinumero ja -toimipaikka _____

Puhelin _____

Sähköposti _____

Haluan maksulomakkeen (rasti ruutuun)

☐ sähköpostitse

☐ postitse

Attac maksaa postimaksun

Attac ry.

Vastauslähetys

Sopimus 5011662

00003 HELSINKI

%Hiekanjyvät

SUOMEN ATTACIN JÄSENLEHTI

TOIMITUSKUNTA

Aila Pervonsuo (vt. päätoimittaja)

Maria Manner

Heikki Rönkkö (ulkoasu)

hiekanjyvat@gmail.com

PAINOPAIKKA I-Print, Seinäjoki 2008